

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 9, 2021 | 30.09.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.86](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.86)

УДК 378.147

Я. П. Цецик,

*к. і. н., доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: 0000-0002-2527-2155*

С. П. Цецик,

*к. пед. н., доцент кафедри вищої математики,
Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: 0000-0001-7047-4197*

Г.Ф. Мартинюк,

*к. пед. н., доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування
ORCID ID: 0000-0003-1424-1289*

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ- ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

Ya. Tsetsyk

PhD in Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activity, National University of Water Management and Nature Management

S. Tsetsyk

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Higher (Further) Mathematics National University of Water Management and Environmental Engineering

G. Martinyuk

PhD in Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activity, National University of Water Management and Nature Management

APPLICATION OF MODERN SOCIO-COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TRAINING STUDENTS-DOCUMENTARIES

Сучасний стан розвитку освіти вимагає застосування нових моделей підготовки фахівців. Останнім часом в Україні, як і багатьох країнах світу, актуалізувалося питання застосування соціокомунікаційних технологій під час навчання, а більшість навчальних занять проводяться онлайн. Впровадження у навчальний процес соціально-комунікаційних технологій викликало гостру дискусію, але як показав час, у результаті напрацювання нових підходів вони у повному обсязі виправдали себе.

Практичне використання відеоконференцій під час проведення лекційних та практичних занять сприяло не лише підвищенню рівня знань студентів, а стимулювало викладачів до оволодіння новими технологіями навчання.

У процесі підготовки студентів-документознавців соціокомунікаційні технології відіграють все вагомішу роль, зокрема при вивченні іноземного досвіду введення міжвідомчого електронного документообігу.

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі дозволяє ознайомити студентів з ключовими принципами інформатизації архівної справи, проаналізувати оцифровані документи, розміщені на сайтах державних архівів України.

The current state of education development requires the use of new models of training. Recently, in Ukraine, as in many countries around the world, the issue of the use of socio-communication technologies during training has become relevant, and most training sessions are conducted online. The introduction of social and communication technologies into the educational process provoked a heated discussion, but as time has shown as a result of the development of new approaches, they have fully justified themselves.

The practical use of videoconferencing during lectures and practical classes not only helped to increase the level of knowledge of students, but also encouraged teachers to master new learning technologies.

In the process of training students-documentologists socio-communication technologies play an increasingly important role, in particular in the study of foreign experience in the introduction of interagency electronic document management, because students have the opportunity to learn the principles of its conduct.

Important attention in this component is paid to information processes, which in recent years are widely used in library and information activities. At the same time, it is important to pay attention to the ethical aspects of this issue, as access to confidential information about users requires adherence to ethical standards.

With the help of modern information and communication technologies in the classroom you can acquaint students with the key principles of informatization of archives, analyze digitized documents posted on the websites of state archives of Ukraine, acquaint them with descriptions of funds and conduct a comparative analysis of various archival institutions of our state.

The use of socio-communication technologies in the process of preparing students requires an appropriate level of teacher training, because the practical application of the above technologies requires not only mastery of them, but also detailed knowledge of their application in a particular field.

Ключові слова: *соціокомунікаційні технології; дидактика; електронний документообіг; відеоконференція.*

Key words: *sociocommunication technologies; didactics; electronic document circulation; videoconference.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з застосуванням сучасних соціокомунікаційних технологій під час проведення занять у вищих навчальних закладах досліджені не у повному обсязі. Це зумовлено тією обставиною, що лише впродовж кількох останніх років, їх почали широко використовувати у навчальному процесі. Окремі питання теми розглянуто у працях Білушак Т. М., Качмали В. І., Мартинюк Г. Ф., Островської Н. В. та інших учених.

Постановка наукової проблеми. Зважаючи на зростання ролі соціокомунікаційних технологій у процесі підготовки студентів, доцільним є дослідження їх ролі у професійній підготовці окремих спеціальностей. Враховуючи невичерпний освітній потенціал названих вище технологій та можливості отримати практичні навички за їх допомогою. Ще одним важливим питанням стало проведення навчальних занять у режимі відеоконференцій. Однак багато важливих питань, пов'язаних із їх практичним застосуванням у процесі проведення навчальних занять, залишилося поза увагою вчених.

Метою статті є дослідження ролі соціокомунікаційних технологій у процесі підготовки студентів.

Враховуючи ситуацію, що склалася в Україні та світі впродовж останніх років, практичне застосування соціокомунікаційних технологій при підготовці фахівців набуло актуальності, адже більшість занять проводяться у режимі онлайн.

Із розвитком Інтернету термін «соціальна технологія» набув широкого трактування. Соціальними технологіями називають будь-які комунікації, такі як Інтернет або мобільні пристрої. Зокрема, соціальні програми (наприклад, вікі, блоги, соціальні мережі) і «комунікаційні можливості (наприклад, веб-конференції), орієнтовані на соціальну взаємодію» [6, 10].

Варто відзначити, що серед українських учених відсутня єдина точка зору щодо їх класифікації, а структурування соціальних технологій може відбуватися за багатьма ознаками. Так, в основу їх типологізації можуть бути покладені дослідницькі завдання і гіпотези, соціальне замовлення, межі соціального процесу тощо. У галузі «соціальні комунікації» існує дещо інший підхід до визначення їх сутності і структури. Зокрема, О. Холод визначив соціальні технології як різновид «соціально-комунікаційних технологій». До їх переліку вчений включив управлінські соціальні технології, соціальні технології в економіці, військові, політичні, промислові, у галузі культури, освіти тощо [6, 12].

Розвиток соціально-комунікаційних технологій та їх впровадження в освітню галузь призвели до виникнення низки педагогічних проблем. Під час дослідження психолого-педагогічних аспектів комп'ютерного навчання виокремлюють питання, пов'язані з застосуванням новітніх технологій у навчанні, які стосуються: теорії навчання, технології к навчання, а третя – до проектування навчальних програм. З усього спектра педагогічних застосувань соціокомунікаційних технологій доцільно виокремити специфіку використання педагогічних програмних засобів [4, 81].

Впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти соціально-комунікаційних технологій детермінувало необхідність виокремлення ще одного дидактичного принципу – принципу комунікації. Адже введення нового принципу цілком логічно вимагало наукового обґрунтування цього кроку. Через це необхідність перегляду принципів формування сучасної дидактики з врахуванням даного принципу дав підстави для констатації необхідності вироблення нових підходів щодо підготовки майбутніх фахівців гуманітарних та економічних спеціальностей [8, 99].

Таким чином, ще на початку застосування соціокомунікаційних технологій й навчальному процесі серед вчених виникли дискусії щодо напрацювання нових підходів з якісної підготовки висококваліфікованих фахівців, що зумовило перегляд формування окремих принципів сучасної дидактики.

Сучасна вища освіта характеризується динамічними змінами та мобільністю. Традиційна система навчання вже не в змозі забезпечити необхідними знаннями й уміннями. Для ефективного виконання професійних обов'язків необхідно постійно поповнювати свої знання новими. У зв'язку з цим запровадження дистанційної форми освіти вирішило низку проблем: – від компактності до прискореності навчання [5, 107].

Дистанційне навчання являється альтернативою традиційним формам професійної підготовки, а його переваги оцінила кількість студентів, що отримали вищу освіту за обраною спеціальністю [5, 107].

Ефективним способом застосування соціокомунікаційних технологій у навчальному процесі є електронна пошта та відеоконференції. Електронну пошту використовують студенти і викладачі під час передачі навчальних курсів: завдань, консультацій тощо. Застосування відеоконференцій під час проведення занять онлайн у сучасній Україні останнім часом стало звичним явищем [5, 108].

Відеоконференції стали ефективним засобом навчання під час проведення навчальних занять онлайн, а за їх допомогою формується професійно-комунікативна компетентність студентів. Їх використовують під час проведення віртуальних лекцій, круглих столів, семінарів. Дистанційне спілкування наближається до реального, адже можна чути і бачити всіх учасників. Саме наявність комунікації робить відеоконференції ефективним інструментом проведення занять онлайн [5, 108].

Перевагою цієї технології є необмеженість кількості її учасників. До відео лекцій, семінарів, круглих столів можуть приєднатися безліч учасників всього світу. Студенти мають змогу у віртуальному середовищі практикувати уміння проведення презентацій, ділових зустрічей, тощо. Саме невимушена атмосфера сприяє зняттю психологічної напруги між учасниками, відеоконференції відіграли важливу роль і під час налагодження зв'язків між університетами тощо [5, 108].

Аналізуючи сучасні соціокомунікаційні технології вчені дійшли висновку, що застосування за допомогою глобальної мережі Інтернет несе в собі невичерпний потенціал освітніх можливостей серед яких ключову роль відіграють:

- **інформаційні**: доступ до електронних бібліотек, журналів, освітніх порталів; інформування студентів і викладачів про теми, пов'язані з їхньою навчальною та викладацькою діяльністю; реклама через Інтернет нових методичних посібників, розсилання інструктивних і методичних матеріалів, надання доступу до юридичних та інших баз даних;
- **інтерактивні**: дистанційна освіта, можливість брати участь у міжнародних проектах, WEB-олімпіадах, конкурсах, конференціях;
- **комунікаційні**: електронна пошта, форуми, ЧАТ, можливість приєднання до різних освітніх центрів, шкільних та студентських спілок, обміну досвідом із учнями, студентами, колегами;
- **дидактичні**: використання методичних матеріалів навчального та загально розвивального характеру, розробленого іншими вчителями; відпрацювання різних навичок та тестування онлайн, представлення способу оволодіння вміннями застосувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі [5, 108; 7].

Під час проведення занять онлайн із фахових дисциплін для студентів документознавців застосовуючи сучасні соціокомунікаційні технології доцільно аналізувати новітні тенденції у розвитку галузі.

У зарубіжній практиці успішно реалізуються проекти міжвідомчого електронного документообігу (МЕДО), створюються системи міжвідомчого електронного взаємозв'язку (СМЕВ). А вивчення іноземного досвіду в цій сфері діяльності сприяє впровадженню інновацій у сферу створення, функціонування службових документів та їх зберігання. У усьому світі напрацьовуються концепції так званого «Електронного уряду» («E-government»). Під терміном «Egovernment» розуміють «електронне громадське управління і урядування» [3, 87].

У процесі підготовки фахівців за допомогою інформаційних технологій можна детально вивчити особливості застосування вищеназваних технологій у сфері створення та функціонування службових документів. При цьому необхідно враховувати, що студенти матимуть змогу ознайомитися лише з документами, які регламентують їх створення, а до документів не матимуть доступу. Однак вивчення зарубіжного досвіду щодо впровадження концепції «Електронного уряду» сприятиме покращенню фахової підготовки студентів.

Під час застосування соціокомунікаційних технологій доцільно піднімати питання й етичних аспектів професійної комунікаційної діяльності. Адже для фахівців з інформаційно-бібліотечної сфери ключові морально-етичні норми професійної діяльності базуються на усвідомленні відповідальності щодо особистості й суспільства, дотримання принципів моралі, гуманізму, плюралізму думок, поваги до особистості як вищої цінності суспільства, незалежно від її соціального становища, етнічної чи конфесійної належності тощо. Важливою складовою етики інформаційного обслуговування є захист персональних даних користувачів і партнерів, забезпечення конфіденційності інформаційного обслуговування в бібліотеках та архівах [2, 9-10].

Таким чином, сучасні соціокомунікаційні технології відіграють важливу роль у процесі фахової підготовки студентів-документознавців. За їх допомогою на заняттях можна проаналізувати зарубіжний досвід електронного урядування, особливості дотримання етичних норм поведінки під час інформаційного обслуговування споживачів.

Сучасні соціокомунікаційні технології відіграють величезну роль під час викладання курсу «Архівознавство». Завдяки інформатизації архівної справи на заняттях студенти мають змогу на занятті навіть якщо воно відбувається онлайн, проаналізувати не лише сайт відповідного державного архіву, а й ознайомитися з його описом фондів, проаналізувати низку документів. Так, е-архів Українського визвольного руху станом на 2019 р. налічував 24 998 оцифрованих та описаних архівних документів. Описи оцифрованих архівних матеріалів систематизовані тематично та хронологічно, а сам е-архів постійно оновлюється. Документи е-архіву описані за ключовими ознаками, а саме: назва документа, зміст документа, автор, організація-видавник, дата створення, місце створення, ключові слова, спосіб відтворення, тип документа, мова документа, посилання на документ в Інтернеті (URL), місцезнаходження документа (архіви та колекції), та тематичний розділ, до якого віднесено документ. Також при дослідженні окремого оцифрованого архівного матеріалу простежується кількість завантажень та переглядів, що дозволяє проводити певну статистику [1, 20-21].

При цьому варто відзначити, що за допомогою сучасних інформаційних технологій студенти мають змогу провести порівняльний аналіз оцифрованих документів розміщених на відповідному сайті архіву. Тому напередодні проведення заняття викладач зобов'язаний проаналізувати наповнення сайту того чи іншого архіву. Зокрема, на сайті Центрального державного історичного архіву України у Львові розміщено низку унікальних оцифрованих документів періоду Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, у тому числі й низку листів гетьмана до польських королів, високопосадовців Речі Посполитої та їхні відповіді гетьману [9]. Саме ознайомлення студентів з унікальними документами сприятиме розумінню ними ролі сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.

Отже, застосування інформаційних технологій під час проведення занять сприяє покращенню рівня професійної підготовки студентів. Важлива увага у даному контексті відводиться соціокомунікаційним технологіям адже за їх допомогою проводячи заняття онлайн можна детально проаналізувати всі проблемні питання, з'ясувати у режимі відеоконференції особливості застосування новітніх технологій у галузі.

Одним із ключових елементів практичного застосування інформаційних технологій є програма Moodle (Модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище), яка є програмним комплексом для організації дистанційного навчання за допомогою інтернету. Завдяки даній програмі навчальні заняття переносяться у веб-простір, а вона забезпечує доступ студентам до значних навчальних ресурсів. Після реєстрації на сайті університету, кожен студент отримує власну корпоративну пошту за допомогою якої має змогу отримати доступ до навчальних дисциплін. За допомогою вбудованого HTML-редактора можна редагувати й формувати тексти на зразок редактора Word, редагувати таблиці, додавати графічні зображення тощо [5, 116].

У програмі Moodle модуль «Завдання» використовується для отримання результатів виконання завдань студентами. Запропонувавши виконати завдання, викладач призначає термін здачі, а студенти мають змогу після його виконання надіслати викладачу на електронну пошту [5, 116]. За допомогою сучасних соціокомунікаційних технологій викладач не лише проводить заняття у режимі онлайн, а також призначає консультації для студентів, а під час заняття, викладач має змогу спілкуватися зі студентами.

Таким чином, застосування сучасних соціокомунікаційних технологій під час підготовки студентів-документознавців дає змогу не лише ознайомити їх з українським та зарубіжним досвідом ведення електронного документообігу, а новітні тенденції розвитку галузі проаналізувати у режимі відеоконференції.

Отже, застосування соціокомунікаційних технологій у процесі підготовки студентів на сучасному етапі розвитку освіти відіграє важливу роль. Практичне застосування вище названих технологій, створює умови для

ознайомлення студентів з новітніми технологіями, що впродовж останніх років широко використовуються в Україні.

Список використаної літератури.

1. Білушак Т. М. Питання доступу до історико-культурної спадщини України: електронні архіви. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : збірник матеріалів Другої міжнародної наукової конференції м. Київ, 16–18 травня 2019 р.* Видавництво Ліра-К, 2019. С. 20-23.
2. Воскобойнікова-Гузева О. В. Росінська О. А. Етичні аспекти професійної комунікаційної діяльності. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : збірник матеріалів Другої міжнародної наукової конференції м. Київ, 16–18 травня 2019 р.* Видавництво Ліра-К, 2019. С. 9-11.
3. Качмала В. І. Сучасні технології і вирішення актуальних питань документального забезпечення управління й архівної справи. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі : збірник матеріалів Другої міжнародної наукової конференції м. Київ, 16–18 травня 2019 р.* Видавництво Ліра-К, 2019. С. 86-88.
4. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. М.: Педагогика, 1988. 192 с.
5. Мартинюк Г. Ф. Комп'ютерно-орієнтовані технології в системі підготовки студентів гуманітарних спеціальностей. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 182 с.
6. Островська Н. В. Прикладні соціально-комунікаційні технології. Електронне видання. Запоріжжя, 2017. 110 с.
7. Рамський Ю. С. Інтернет-технології в школі і педагогічному університеті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sitebeta.ksu.ks.ua/Downloads/it_conf/5/Ramsky.
8. Штепа В. В. Використання сучасних персональних комп'ютерів на уроках музики. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 3. С. 97 – 103.
9. Центральний державний історичний архів України у Львові. Офіційний сайт. [Режим доступу]: <https://tsdial.archives.gov.ua/index14.html>.

References.

1. Bilushchak, T. M. (2019), "Issues of access to the historical and cultural heritage of Ukraine: electronic archives". *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti : zbirnyk materialiv Druhoi mizhnarodnoi naukovoї konferentsii* [Information, communication and knowledge management in a globalized world: a collection of materials of the Second International Scientific Conference], Vydavnytstvo Lira-K, Kyiv, Ukraine, May 16-18, pp. 20-23.
2. Voskoboinikova-Huzieva, O. V. and Rosinska, O. A. (2019), "Ethical aspects of professional communication activities", *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti : zbirnyk materialiv Druhoi mizhnarodnoi naukovoї konferentsii* [Information, communication and knowledge management in a globalized world: a collection of materials of the Second International Scientific Conference], Vydavnytstvo Lira-K, Kyiv, Ukraine, May 16-18, pp. 9-11.
3. Kachmala, V. I. (2019), "Modern technologies and solutions to topical issues of documentation management and archival affairs". *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti : zbirnyk materialiv Druhoi mizhnarodnoi naukovoї konferentsii* [Information, communication and knowledge management in a globalized world: a collection of materials of the Second International Scientific Conference], Vydavnytstvo Lira-K, Kyiv, Ukraine, May 16-18, pp. 86-88.
4. Mashbyts, E. Y. (1988), *Psihologo-pedagogicheskie problemy kompyuterizatsii obucheniya* [Psychological and pedagogical problems of computerization of education], Pedahohyka, Moscow, Russia.
5. Martyniuk, H. F. (2017), *Kompiuterno-oriientovani tekhnolohii v systemi pidhotovky studentiv humanitarnykh spetsialnostei* [Computer-based technologies in the system of training students of humanities], Vydavnychiy dim «Kondor», Kyiv, Ukraine.
6. Ostrovska, N. V. (2017), *Prykladni sotsialno-komunikatsiini tekhnolohii* [Applied social and communication technologies], Elektronne vydannia, Zaporizhia, Ukraine.
7. Ramskyy, Yu. S. (2021), "Internet technologies in school and pedagogical university", available at: http://www.sitebeta.ksu.ks.ua/Downloads/it_conf/5/Ramsky (Accessed 10 Sept 2021).
8. Shtepa, V. V. (1996), "Use of modern personal computers in music lessons", *Pedahohika i psykhologhiia*, vol. 3, pp. 97 – 103.
9. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv (2021), available at: <https://tsdial.archives.gov.ua/index14.html> (Accessed 10 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 15.09.2021 р.